

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 lisätalousarvioksi (HE 17/2024 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Vuoden 2024 lisätalousarvioesitys vähentää tuloarvioita 1 308 milj. eurolla ja lisää määrärahoja 183 milj. eurolla.

Tuloarvioon vaikuttaa eniten verotuloarvion alentaminen 1 399 milj. eurolla, joka muodostuu ansio- ja pääomatuloverojen (-503 milj. euroa), yhteisöveron (-173 milj. euroa) sekä arvonlisäveron (-723 milj. euroa) tuottoarvioiden alentamisesta. Muutoksia selittävät erityisesti ennakoitua alemmat vuoden 2023 verotulokertymät sekä heikentyneet suhdannenäkymät (valtiovarainministeriön joulukuun 2023 ennuste). Arvonlisäveroarvion alenemista selittää myös hävittäjähankintaan liittyvän arvonlisäveron maksun ajoitusmuutos.

Sekalaisten tulojen arviota ehdotetaan alennettavan 139 milj. eurolla, mikä aiheutuu mm. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavien tulojen ajoituksen tarkentumisesta. Valtion osinkotuloja ehdotetaan korotettavaksi 280 milj. eurolla. Saatuja lisäosinkotuloja käytetään myöhemmin hallituksen investointiohjelman menojen rahoittamiseen.

Suurimmat menolisäykset ehdotetaan Rajavartiolaitokselle itärajan esteen rakentamisen nopeuttamiseen (74 milj. euron aikaistus vuodelta 2025) ja välineellistetyn laittoman maahantulon hallintatoimien kustannusten kattamiseen (12,2 milj. euroa). Lintuinfluenssan vuoksi lopetetuista turkiseläimistä maksettaviin korvauksiin ehdotetaan lisäyksenä 44,4 milj. euroa. Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 30 milj. euroa, jolla tuetaan Ukrainaa osallistumalla kansainväliseen ampumatarvikkeiden yhteishankintaan. Lisäksi mm. opetus- ja kulttuuriministeriölle aiempina vuosina palautuneista käyttämättömistä rahapelitoiminnan tuotoista ehdotetaan kohdennet-

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Yleisperustelut

tavaksi yhteensä 16,5 milj. euroa taiteen ja kulttuurin rahoitukseen, liikuntatoimeen sekä nuorisotyöhön.

Valtuudet. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuutta ehdotetaan korotettavaksi siten, että investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2024 enintään 850 milj. euroa. Lisäksi liikelaitokset saisivat tehdä sitoumuksia, joista aiheutuisi menoja enintään 850 milj. euroa seuraavina varainhoitovuosina. Myös lainanottovaltuutta ehdotetaan korotettavaksi. Muutokset mahdollistavat tuottavuutta edistävät toimitilainvestoinnit sekä investoinnit valtion turvallisuusviranomaisien tarpeisiin.

Valtion asuntorahaston varoista tuettavien korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta ehdotetaan korotettavaksi 750 milj. eurolla 2 250 milj. euroon, mikä johtuu tarpeesta tukea määrääkaisesti asuntorakentamisen suhdanne- ja työllisyystilannetta sekä mahdollistaa asumisoikeustalohankkeiden toteutusta. Takauslainojen valtuutta ehdotetaan vähennettäväksi 100 milj. euroon, mikä perustuu takauslainahankkeiden vähäiseen määrään.

Tasapaino. Hallituksen esitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta 1 491 milj. eurolla vuonna 2024. Valtion nettolainanotoksi arvioidaan noin 12,9 mrd. euroa ja budjetoidun valtionvelan määrän arvioidaan olevan noin 169 mrd. euroa vuoden 2024 lopussa, mikä on noin 59 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksessä olevat luvut (167 mrd. euroa ja 58 prosenttia) ovat virheelliset.

Vuoden 2024 varsinaisen talousarvion jälkeen kehyksen jakamaton varaus oli 0,7 milj. euroa, minkä lisäksi on otettu käyttöön 400 milj. euron lisätalousarviovaraus. Kun vuodelta 2023 käyttämättä jäänyt jakamaton varaus otetaan huomioon kehyksen rakennemuutosten ja kehysmenojen lisäyksen ohella, on kuluvan vuoden jakamaton varaus lisätalousarvion jälkeen 376 milj. euroa. Hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon vuodelta 2023 käyttämättä jäänyttä jakamatonta varausta (38 milj. euroa kertaluonteisiin menoihin), joten jakamaton varaus on hallituksen esityksessä virheellisesti 338 milj. euroa.

**Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Pääluokka 30**

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Maa- ja elintarviketalous

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille esitetään lisäystä 45,2 milj. euroa, josta suurin osa kohdistetaan lintuinfluenssan vuoksi lopetetuista turkiseläimistä maksettaviin korvauksiin (44,4 milj. euroa). Kesällä 2023 tauti levisi lokkien välityksellä nopeasti turkiseläimiin, minkä seurauksena lopetettiin yhteensä 485 000 eläintä 72 turkistarhassa. Eläintautilain (76/2021) 83 §:n nojalla omistajalla on oikeus saada valtion varoista korvaus lopetettavaksi määrätystä eläimestä.

Valiokunta kiirehtii korvausten maksamista mahdollisimman nopeasti ja korostaa tilojen toimeentulon turvaamista. Korvausten kokonaismäärän arvioidaan olevan 50,7 milj. euroa, josta 6,3 milj. euroa on maksettu vuoden 2023 määrärahasta. Korvattava summa on eläimen käypä hinta, jossa otetaan tapauskohtaisesti huomioon mm. eläimen ikä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että maa- ja metsätalousministeriö on varautunut estämään taudin uudelleen leviämistä antamalla 11.1.2024 asetuksen (14/2024) varotoimenpiteistä, joilla mm. velvoitetaan suojelemaan turkiseläinten pitopaikat ja rehuvarastot linnuilta ja muilta haittaeläimiltä. Näin vähennetään tulevia riskejä ja korvaustarpeita.

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 183 405 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 1 307 879 000 euron vähennystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 1 491 284 000 euron lisäystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja lisätalousarvio huomioon ottaen 88 050 793 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 17/2024 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2024 lisätalousarvioksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp

Eduskunta päättää, että vuoden 2024 lisätalousarviota sovelletaan 25.4.2024 alkaen.

Helsingissä 16.4.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr (osittain)
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Timo Vornanen ps
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Jukka Kopra kok (osittain)
varajäsen Krista Mikkonen vihr (osittain)
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Jari Ronkainen ps
varajäsen Jaana Strandman ps
varajäsen Henrik Wickström r

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 1/sd

Vastalause 1/sd

Yleisperustelut

Vuoden 2024 lisätalousarvioesityksessä verotuloarvioita pienennetään 1 399 milj. eurolla. Verotulojen voimakkaan laskun taustalla ovat ansio- ja pääomatuloverojen (-503 milj. euroa), yhteisöveron (-173 milj. euroa) sekä arvonlisäveron (-723 milj. euroa) tuottoarvioiden alenemiset.

Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, muutoksia selittävät erityisesti heikentyneet suhdanne näkymät.

Viime kesästä asti on ollut selvää, että asuntorakentamisen poikkeuksellisen raju lasku uhkaa syventää ja pitkittää koko talouteen levinnyttä taantumaa. On sinänsä hyvä, että tässä lisätalousarviossa vihdoinkin tehdään toimenpiteitä alan kapasiteetin pysyvän heikkenemisen ehkäisemiseksi. Toimenpiteet ovat auttamattoman myöhässä ja riittämättömiä pahaksi päässeessä tilanteessa. Esi merkiksi korjausrakentamisen vauhdittamiseksi tarvittavat toimenpiteet jäävät vieläkin vähiin.

Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden korotus 850 milj. eurolla on kannatettava toimenpide, kuten myös liikelaitoksien valtuus tehdä sitoumuksia, joista aiheutuisi menoja enintään 850 milj. euroa seuraavina varainhoitovuosina. Hyvää on myös Valtion asuntorahaston varoista tuettavien korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden ehdotettu korotus 750 milj. eurolla 2 250 milj. euroon. Toimenpiteen epäkohta on kuitenkin, että tämä on siirto tulevien vuosien 2026 ja 2027 valtuudesta, jolloin valtuutta kohtuuhintaisten kotien rakentamiseen on sillä aikavälillä aiottua vähemmän.

Näiden toimenpiteiden kiireellinen välttämättömyys alleviivaa hallitusohjelmassa linjatun Valtion asuntorahaston vaiheittaisen alasajon epäviisautta. Mikäli hallitus toteuttaa aikeensa tulouttaa yhteensä 800 milj. euroa rahastosta valtion budjettiin hallituskauden aikana, heikkenee rahaston käyttökelpoisuus juuri nykyisen kaltaisia suhdannetilanteita loiventavana välineenä ratkaisevasti.

Verotulojen ennakoitua heikomman kehityksen aiheuttama lisälainanottotarve alleviivaa myös nykyisen kehysjärjestelmän heikkoutta finanssipoliittisena ankkurina. Tasapainoisempi sekä tulot että menot huomioiva järjestelmä ohjaisi julkista taloutta joustavammin kohti pitkän aikavälin tasapainotavoitteita ja voisi huomioida esimerkiksi veroasteen muutokset osana kehikkoa.

Lisäykset Rajavartiolaitokselle itärajan esteen rakentamisen nopeuttamiseen ja välineellistetyn laittoman maahantulon hallintatoimien kustannusten kattamiseen (12,2 milj. euroa) ovat kannatettavia toimenpiteitä. Rajavartiolaitoksen kehyskauden lopulla uhkaava rahoitusvaje tulee silti vielä korjata, jotta laitos saa työrauhan keskittyä tärkeisiin tehtäviinsä.

Puolustusministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön lisäykset ovat kannatettavia ja välttämättömiä nykyisessä tilanteessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 1/sd

Lopettamispäätös ja luopumistuki turkisalalle

Aika on ajanut turkistarhauksen ohi. Alan taloudellinen merkitys ja työllisyysvaikutus on nykyisin vähäinen. Tarhojen rooli virusmuuntamoina on todellinen riski myös ihmisten terveydelle, koska tartunnan siirtyminen nisäkkästä toiseen voi johtaa uusiin virusmuunnoksiin, jotka lisäävät viruksen kykyä tarttua ihmisiin aiheuttaen vakavan taudin. Tarhoilla leviävä lintuinfluenssa on aiheuttanut suuren taloudellisen taakan valtion taloudelle, mikä voi pahimmillaan jatkua vuosikaudet, koska viranomaispäätöksillä lopetettavat eläimet on lain mukaan korvattava. Myös koronavirusta esiintyi pandemian aikana turkistarhoilla, esimerkiksi minkeillä.

Suomessa todettiin vuonna 2023 lintuinfluenssaa yhteensä 71 turkistarhassa, joiden kaikki eläimet on määrätty lopetettaviksi tartunnan hävittämiseksi. Ruokaviraston arvion mukaan korvauksia viranomaisen lopettamista turkiseläimistä tulee maksettaviksi yhteensä 50,7 milj. euroa, josta ennakokorvauksina on vuoden 2023 määrärahasta maksettu 6,3 milj. euroa 35 toimijalle. Nyt hallitus esittää lintuinfluenssan vuoksi lopetetuista turkiseläimistä maksettaviin korvauksiin 44,4 milj. euroa. Kyseessä ovat lainmukaiset korvaukset, jotka toki tulee maksaa. Nyt on kuitenkin aika tehdä päätös turkistarhauksen kieltämiseksi Suomessa siirtymäajalla ja luoda tarhaajille uudelleen koulutautumiseen ohjelma tai muu luopumistuki, jotta siirtymä tapahtuu sosiaalisesti kestävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että kehysjärjestelmää kehitetään huomioimaan monipuolisemmin sekä menot että tulot tasapainoisemman ja vaikuttavamman ohjausjärjestelmän luomiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston pitkän aikavälin toimintaedellytykset ja kyky toimia vastasyklisenä välineenä turvataan.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että Rajavartiolaitokselle turvataan koko kehyskaudeksi riittävät toimintaresurssit muuttuneessa tilanteessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että turkistarhaus kielletään Suomessa siirtymäajalla ja luopuville tarhaajille tarjotaan koulutusohjelma tai luopumistuki, jotta siirtymä on sosiaalisesti oikeudenmukainen.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 1/sd

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 4 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 16.4.2024

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Pia Viitanen sd

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 2/vihr

Vastalause 2/vihr

Yleisperustelut

Vuoden 2024 lisätalousarvion merkittävin muutos on verotuloarvion aleneminen 1 399 milj. eurolla. Viimeistään nyt on selvää, että hallituksen tulee ottaa tulopuolen ratkaisut käyttöön julkisen talouden vahvistamiseksi. Laskeva kokonaisveroaste asettaa suuria haasteita julkisen talouden tasapainotukselle. Verotuloja voidaan lisätä vaarantamatta talouskasvua esimerkiksi haittaveroilla ja kilpailua vääristäviä verotukia karsimalla.

Turkistarhaukseen tarvitaan luopumistuki

Turkistarhaus on suurissa ongelmissa kannattavuuden kanssa. Yli 60 prosenttia alan yrityksistä tuotti toissa vuonna tappiota, ja turkisnahkojen nettoviennin arvo oli vain 0,04 prosenttia Suomen tavaraviennin kokonaistuloista. Pankit pitävät turkistarhausta niin riskialttiina alana, etteivät ne myönnä tarhoille lainoja.

Taloudellisten haasteiden lisäksi turkistarhaukseen liittyy merkittäviä kansanterveydellisiä riskejä. Asiantuntijat ovat toistuvasti varoittaneet, että turkistarhat aiheuttavat merkittävän riskin uusien epidemioiden ja pandemioiden syntymiselle. Tällä on myös merkittäviä fiskaalisia riskejä, kun valtio joutuu maksamaan eläinten lopettamisesta johtuvia korvauksia. Niin kauan kuin turkistarhaus jatkuu, pysyy myös turkistarhojen pandemiariski korkeana.

Turkisalan loppuminen Suomessa on turkisten laskevan kysynnän ja eläinten oikeuksien kannatuksen vuoksi joka tapauksessa edessä tulevaisuudessa. Turkistarhauksen hallittu alasajo tulisi-kin aloittaa mahdollisimman pian. Turkistarhaus on lakkautettu useissa valtioissa siirtymäajalla, ja osana siirtymää turkistarhaajille on tarjottu tukea kohti muita elinkeinoja.

Haastavassa taloudellisessa tilanteessa järkevää rahankäyttöä olisi kohdentaa luopumistuki turkistarhauksen hallittuun alasajoon.

Rakennusteollisuuden tilanne vaatii täsmätoimia

Talouden heikkoon suhdannetilanteeseen vaikuttaa erityisesti rakennusalan tilanne. Lisätalousarvion korkotukilainojen hyväksymisvaltuuksiin tehtyjen leikkausten osittainen peruminen on perusteltu, joskin riittämätön, toimi rakennusalan ahdingon helpottamiseksi.

Rakennusosalalle tarvitaan kuitenkin lisää täsmätoimia. Rakennusalan tilannetta tulee helpottaa esimerkiksi perumalla leikkaukset kohtuuhintaisen asuntotuotannon tukiin, panostamalla asuntojen energiaremontteihin ja sähköautojen latausinfraan, lyhentämällä korjausvelkaa esimerkiksi hometekouluissa sekä käynnistämällä valtion rahoittamia infrahankkeita etupainotteisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 2/vihr

Lasten ja nuorten hyvinvointiin tarvitaan lisää panostuksia

Lasten ja nuorten hyvinvointi on kriisissä. Mielenterveyden häiriöt ovat nuorten yleisimpiä terveysongelmia, ja vuoden 2022 Nuorisobarometrin mukaan 35 prosenttia nuorista on hakenut hoitoa mielenterveys- tai päihdeongelmiin.

Orpon hallituksen leikkaukset kohdistuvat hallituksen omienkin vaikutusarvioiden mukaan erityisesti nuoriin. Tämä johtaa nuorten ulkopuolisuuden lisääntymiseen, työllisyyden heikentymiseen ja syrjäytymisen kasvuun. Nuorten syrjäytyminen on inhimillisesti murheellista, minkä lisäksi siitä koituu myös valtiontaloudelle merkittäviä kustannuksia.

Lisätalousarviossa esitetään nuorten työpajatoimintaan sekä etsivään nuorisotyöhön kertaluonteisesti noin 3 milj. euron panostusta. On hienoa, että hallitus tunnistaa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan merkityksen. Uudet panostukset ovat kuitenkin riittämättömiä, sillä aiemmin hallitus on leikannut nuorten työpajatoiminnasta sekä etsivästä nuorisotyöstä.

Nuorisotyössä tehdään korvaamattoman tärkeää työtä. Erityisesti etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria, joita ei välttämättä muilla keinoin tavoiteta, ja juuri nuorisotyöntekijä voi olla monelle se ensimmäinen turvallinen ja luotettava aikuinen.

Tarve etsivälle nuorisotyölle ja nuorten syrjäytymisen ehkäisylle ei viime aikoina suinkaan ole vähentynyt. Ehdotamme, että hallituksen leikkaukset nuorilta perutaan ja että etsivää nuorisotyötä ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä pikemminkin vahvistetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä eduskunnalle esityksen turkistarhauksen kieltämisestä ja hallitusta alasajosta sekä turkistarhaajille suunnatusta luopumistuesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa rakennusalan tilannetta perumalla leikkaukset kohtuuhintaisen asuntotuotannon tukiin, panostamalla asuntojen energiaremontteihin ja sähköautojen latausinfraan, lyhentämällä korjausvelkaa esimerkiksi homekouluissa sekä käynnistämällä valtion rahoittamia infrahankkeita etupainotteisesti.

**Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 2/vihr**

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Nuorten hyvinvointi ei ole koronan jäljiltä palautunut, joten tarve etsivälle nuorisotyölle ja nuorten syrjäytymisen ehkäisylle ei suinkaan ole vähentynyt. Etsivää nuorisotyötä ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 8 500 000 euroa etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotetut 2 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 16.4.2024

Saara Hyrkkö vihr
Krista Mikkonen vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 3/vas

Vastalause 3/vas

Yleisperustelut

Vuoden 2024 ensimmäinen lisätalousarvio on mittakaavaltaan verrattain suppea. Päähuomio kiinnittyy valtion tuloarvioiden merkittävään alenemiseen ja siitä seuraavaan alijäämän kasvuun sekä siihen, että lisätalousarviosta puuttuvat tarpeelliset määrärahat perustelluille lisäpanostuksille, kuten historiallisessa ahdingossa olevan rakennusalan elvyttämiseen. Alijäämän kasvaminen on ollut tiedossa jo pitkään, ja tältä osin lisätalousarvio ei muuta tilannekuvaa. On kuitenkin mahdollista, että taantuma on pidempi ja syvempi kuin lisäbudjetin arvioiden pohjana olleessa valtiovarainministeriön joulukuun ennusteessa arvioitiin. Lisätalousarvioon sisältyvät maltilliset lisäpanostukset ovat sinänsä tervetulleita, mutta niiden määrä on tarpeisiin nähden riittämätön.

Suomi on ollut vuoden 2023 loppupuolelta asti taantumassa, jonka useimmat ennustelaitokset arvioivat jatkuvan ainakin vuoden 2024 loppupuolelle. Hallituksen finanssipolitiikka on jossain määrin elvyttävää, ennen kaikkea Työllisyysrahaston sosiaalivakuutusmaksujen alennuksen vuoksi sekä siksi, että esimerkiksi kestävän siirtymän ja digitalisaation edistämiseen on vielä käytettävissä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen varoja. Kohdennetuille lisätoimille rakennus- alalla olisi kuitenkin tarvetta. Suomen talouden kestävyys kannalta on keskeistä, että finanssi- politiikan viritys säilyy elpymistä tukevana, kunnes talouden suhdanne on kääntynyt paremmaksi.

Hallitus on luvannut tuoda eduskunnan käsiteltäväksi laajemman lisätalousarvioehdotuksen "loppukeväästä". Sopii toivoa, että tuossa esityksessä korjataan nyt käsillä olevan ehdotuksen puutteita. Talouden suhdanne ja olemassa olevat tarpeet huomioiden kuitenkin viimeistään nyt olisi ollut aika korjaaville liikkeille.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Maa- ja elintarviketalous

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Lisätalousarvion mukaan lopetetuista turkiseläimistä arvioidaan maksettavan lakisääteisiä korvauksia yhteensä 50,7 milj. euroa, joista 6,3 milj. euroa ajoittui vuodelle 2023 ja vuoden 2024 osuus olisi 44,4 milj. euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 3/vas

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tiloja, joilta on lintuinfluenssan vuoksi lopetettu kaikki eläimet, on yhteensä 72. Nämä tilat saavat ottaa uusia turkiseläimiä syyskuussa, eli niiden osalta nyt olisi otollinen hetki tarhaustoiminnan lopettamiselle.

Turkistarhaus on eettisesti kestävä elinkeino, jonka yleinen hyväksyttävyys ja myös taloudellinen kannattavuus on laskenut pitkään. Lintuinfluenssan kaltaiset tartuntaepidemiat allevii-vaa-vat myös alan merkittäviä kansanterveydellisiä ja kansantaloudellisia riskejä ja uhkia. Turkistarhaus elinkeinona on tulossa tiensä päähän.

Vasemmistoliitto katsoo, että turkistarhaustoiminnan tukemisen sijaan tarhaus tulisi kieltää kohtuullisella siirtymäajalla. Turkistarhaajille tulisi tarjota oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketti, joka helpottaisi tarhauksen lopettamista ja auttaisi uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen-kouluttautumisessa ja uuden työn löytymisessä. Me emme saa toistaa samoja virheitä kuin tur-vealalla, jota liian pitkään ylläpidettiin mittavin tuin, kunnes markkinat nopeasti ajoivat alan hal-litsemattomasti alas aiheuttaen suurta ahdinkoa monille alan toimijoille.

Edellä olevan perusteella ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen turkistarhauksen lopettamiseksi sekä turkisanalan oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketin, joka auttaa alan toimijoita uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen-kouluttautumisessa ja uuden työn löytämisessä.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Lisätalousarviossa kasvatetaan Valtion asuntorahaston (VAR) korkotukivaltuutta vuoden 2024 osalta 1,5 mrd. eurosta 2,25 mrd. euroon.

Esitys on sinänsä suhdannepoliittisesti perusteltu parannus suhteessa hallituksen aiempiin lin-jauksiin, mutta se ei kuitenkaan riitä alkuunkaan vastaamaan olemassa oleviin tarpeisiin ja raken-nusalan ahdingon mittakaavaan. Lisäksi kyse on ajoituksen muutoksesta eikä aiempien leikkaus-ten perumisesta, joten tämän vuoden korkotukivaltuuden korotus pienentää seuraavien vuosien valtuuksia vastaavalla summalla. Momentille ei esitetä lisämäärärahaa.

Rakennusala on historiallisessa taantumassa, ja se olisi tarvinnut jo viime syksystä asti mittavaa tuki- ja elvytyspakettia, jossa myös Valtion asuntorahastolla tulisi olla keskeinen rooli. Tilanne on paha, eikä lähitulevaisuus näytä valoisammalta rakennusalan työntekijöiden tai yritysten kan-

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 3/vas

nalta. Nyt tehdyn VARin ajoitusmuutoksen ja joidenkin muiden rakennusalaan koskevien toimien voikin katsoa olevan "liian vähän, liian myöhään". Niin suhdannepoliittisesti kuin rakennusinvestointien kustannustehokkuuden kannalta nyt jos koskaan olisi kansantaloudellisesti järkevää panostaa merkittävästi rakentamiseen ja myös julkisen sektorin omiin rakennushankkeisiin.

Hallituksen tulisi myös pysyvästi perua VARin toimintakykyä heikentävä leikkaus ja hallitusohjelman mukainen julkisesti tuetun uudis- ja korjausrakentamisen ja sosiaalisen asuntotuotannon alasajo. Hallituksen politiikka sosiaalisen asuntotuotannon alasajamiseksi on vahvasti ideologinen, asumisen eriarvoisuutta kasvattava ja kohtuuhintaisten kotien saatavuutta heikentävä linjaus, jota emme voi hyväksyä. Yhdistettynä hallituksen muihin asumista koskeviin leikkauksiin, kuten asumistuen historiallisiin heikennyksiin, hallituksen päätökset näyttäytyvät äärimmäisen epäoikeudenmukaisina ja radikaalina luokkapoliittikkana. Valtion asuntorahaston rahoitusta ja varainhankintaa tulisi päinvastoin vahvistaa.

Hallitusohjelman mukaan hallitus kasvattaa jatkossa lyhyen korkotuen osuutta Valtion asuntorahaston toiminnassa. Pidämme tällaista linjamuutosta perusteettomana ja katsomme, että painotuksen tulisi myös jatkossa olla selvästi pitkässä korkotuessa.

Valtiovarainministeriön valtiovarainvaliokunnalle toimittamassa lausunnossa esitetty näkemys, jonka mukaan Suomessa ei ylipäänsä ole olemassa sellaista "markkinapuutetta", jonka vuoksi Valtion asuntorahaston kaltaiselle itsenäiselle toimijalle ja sen uusille tulonlähteille olisi tarvetta, on äärimmäisen radikaali ja pitkäaikaisen asuntopoliittisen konsensuksen vastainen.

Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjetissa vuodelle 2024 esitimme mittavaa, yhteensä yli 450 milj. euron tukipakettia rakennusosalalle. Näillä avustuksilla rahoitettavien hankkeiden kokonaismäärä olisi useamman miljardin. Ehdotuksessamme ARAn leikkaukset olisi peruttu ja valtuuksia kasvatettu merkittävästi. Myös hallituksen muut rakennusalaan koskevat leikkaukset tulisi perua. Esimerkiksi asuintoyhteisöiden energia-avustus ja kotitalouksien lämmitystaparemonttien avustus ovat olleet suosittuja tukia, jotka ovat vauhdittaneet siirtymää kohti hiilineutraaliutta ja auttaneet kotitalouksia pienentämään energiakustannuksiaan. Nämä hallitus on päättänyt lakkauttaa kokonaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa merkittävästi sosiaalista asuntotuotantoa kasvavaan tarpeeseen vastatakseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Valtion asuntorahaston (VAR) toimintaedellytykset itsenäisenä budjetin ulkopuolisena rahastona, peruu hallitusohjelman mukaiset VARiin kohdistuneet leikkaukset ja kehittää VARin tulonhankintaa edellisellä hallituskaudella linjatun Asuntopoliittisen kehittämisohjelman mukaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2024 vp
Vastalause 3/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston toiminnassa painotetaan jatkossakin pitkäaikaista korkotukea.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo seuraavan lisätalousarvion yhteydessä eduskunnan käsiteltäväksi rakennusalan suhdanneluonteisen elvytyspaketin, jolla torjutaan konkurssreja ja työttömyyttä ja vauhditetaan tarpeellisia korjaus-, energiaremontti- ja uudisrakentamisinvestointeja.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus vuoden 2024 lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 5 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 16.4.2024

Hanna Sarkkinen vas